

"BELLEKSİZLİĞİN BELLEĞİNDE GODOT'YU BEKLERKEN"

Elif KARAOSMAN

*Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi
Sahne Sanatları Bölümü-Dramatik Yazarlık Anasanat Dalı Öğrencisi*

Kuşkusuz "bilin akışı" denilince akla gelen ilk isim James Joyce'dur.

Franco Moretti, T.S. Eliot, *Ulysses*'i okuduktan sonra Virginia Woolf'a, James Joyce'u kastederek şöyle der: "On dokuzuncu yüzyılı bitiren adam." (Ecevit, 2006:42).

James Joyce'un *Ulysses* adlı eserinde bilinç akışının kesinlikle yeni bir ufuk olduğu gerçeğini, modernitenin bazı ana problemleriyle baş ederek dile getirmiştir.

Modernizmin ürettiği metropollerdeki insanın yalnızlığı, yaşadığı karmaşa ve sıkışmışlık bilinç akımı yazarlarının ana vurguları olmuştur. Çoğunlukla modern hayatın hızı karşısında bireyin yaşadığı şaşkınlığını, çaresizliğini sergiler. Ama tam burada bilinç akışını şablonlaştırma girişimlerine şahit oluruz. Kimi yazarlar bilinç akışının özellikle ruhsal sıkıntıları olan karakterleri anlatmada kullanıldığını belirtirler. Joseph Warren Beach bunlardan biridir: "Bilinç akışı tekniği neredeyse hiç değişmeden, fazla içe dönük tipteki insanları, nevrotik, akıl sağlığı bozuk olanları veya sürekli takıntı ve sayıklama sınırında yaşayan normal bireylerin bazı ruhsal durumlarını anlatmak için kullanılır." (Moretti, 2005:197). Harold Blodget de aynı fikirdedir. "(Bilinç akışı) yetilerine neşeli bir ruh haliyle hakim görünen 'normal' karakteri anlamamıza pek bir katkısı olmaz" (Blodget, 1996:2).

Mumford da Ulysses'ten yola çıkarak modernizm ve metropolle bilinç

akışı doğuşu arasında paralellik kuranlardandır: “Başkentin her yanını olumsuz canlılık sarmış... James Joyce Ulysses’te bu sanrısız durumu yansıtmıştır: Ürpertici boşluklar, marazi duyguların zorlamaları, zayıf düşürücü endişeler, karanlık istekler ve yerine getirilemeyen arzuların cehenneminde yaşayan Leopold Bloom.” (Gross, Joyce, 1989:55).

Modernleşmeyle birlikte başlayan makineleşmenin sonucunda çıkan çıkar savaşları, insanlığı yıkıma götürmüştür. İçe kapanarak yalnızlaşan, kimi zaman kendi çılgınlıklarını bile duymazdan gelecek kadar duyarsızlaşan, yozlaşan bir insanlık yerini almıştır. Neden yaşıyoruz sorusuna cevap aramaya başlamışlardır. Bu bağlamda James Joyce ve Samuel Beckett’in ortak nortası çürümüş dünyanın ve çürütülmüş yaşamın boşunallığını ele almalarıdır. Hiç bir anlam ifade etmeyen varlığını sürdürme çabası, saçmadan öteye geçememiştir. Yaşama olan umutsuzlukları varoluş kaygısını da beraberinde getirirken, alışıla gelmiş olanı kırıp yeni bir anlatım içine girmişlerdir. James Joyce’un karakterleri düşünmeyi bilirler. Çünkü yaşamın ayrıntılarını sorgulamaktadırlar. Ancak Beckett’in oyun kişileri bu sorgu aşamasını çoktan geçmiş ve “sonucu” haline gelmişlerdir.

Beckett’in, kır yolunda başlayan ve yine kır yolunda biten Godot’yu Beklerken adlı oyunu, karanlık bir bellek odasını çağırıştırır. Işıkları Estragon ve Viladimir kapatmamıştır. O ışık hiç yanmamıştır ve nasıl yakacaklarını bilmediklerinden umutla Godot’yu beklemeye başlamışlardır.

İki yol ayrımının ortasında nereye gideceklerini bilmeyen, geçmişleri ve gelecekleri olmayan insanların, buluşma noktası olmuştur kır yolu. Bilinçsizce yaşamaya devam ederler. Oysa yaşayamadıkları hayatın bekleme odasına dönüştüğünün farkında bile değillerdir. Bildikleri tek şey beklemeleri gerektiğidir.

Joyce’un ve Beckett’in yapıtlarında öne çıkan konu, varolmanın dayanılmaz ağırlığını, parçalı bir biçimde sunmalarıdır. Yaşadıkları sandıkları anların toplamı, yaşayamadıkları hayatlarından bir kesittir. Olayların kendi

bakış açısıdır yaşadıkları. Bu durumda bilinç ortaya çıkar, yani sessizliğin sesi.

Bilinç akışıyla zamansızlığın zamanı anlatır bir bakıma. Örneğin Lucky'nin efsanevi repliği, düşünme eyleminin bir sonucudur. Ancak ne zamanla ne durumla ilgisi vardır. Belleğinin karanlık odasından gelişi güzel aldıklarını bir çırpıda söyler. Aslında anlattıkları yaşamının parçası olsa da anlamsızdır. Bilincinde yatanları dışa vurur. Düzensiz ve çok sesli anlatım nedensiz gibi dursa da aslında bir çok şeyi anlatır. Bu parçalı anlatımda düşündükleri bizi düşünmeye iter. Düşünemedikleri de kendi bilinç altımızı açığa çıkarır.

Biliç akışını bireyin sayıklamaları olarak ele alırsak Lucky'nin sayıklamaları göze çarpmaktadır. Ayrıca bu tekniğin oyun içine yayılmış olduğu da gözden kaçmamaktadır. Çünkü Joyce'un öncüsü olduğu bilinç akışı tekniği, farklı biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. İntihar, ölüm ıstırabı, panik, uykusuzluk gibi etmenleri de içinde barındırır. Örneğin Viladimir ve Estragon intihar girişiminde bulunurlar. Ya da uyuklarlar. Yaşam onlar için bir sayıklama gibidir. Kesik kesik ve anlamsız. Diyalog düzenindeki plansız ilerleyiş, bilinç akışının göstergesidir.

KAYNAKÇA

Blodget H., (1996). **Kısa Öykü Tekniği**, Adam Öykü, Ocak-Şubat, Sayı: 2.

Moretti F., (2005). **Modern Epik**, Agora Kitaplığı, 1. Baskı, 197

Gross J., (1989). **Joyce**, Afa Yayınları, 1. Baskı.

Ecevit Y., (2006). **Türk Romanında Postmodernist Açılımlar**, İletişim Yayınları, 4. Baskı.